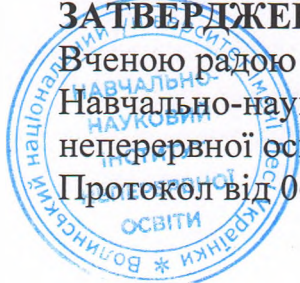

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою
Навчально-наукового інституту
неперервної освіти
Протокол від 06 квітня 2026 р. № 11

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації педагогічних працівників
«СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО ТА ЗДОРОВОГО ОСВІТНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ»**

**Напрямок: Підвищення кваліфікації керівників закладів освіти, що
забезпечують здобуття базової середньої освіти**

Луцьк - 2026

Розробники:

Олена ДМИТРОЦА, кандидат біологічних наук, доцент кафедри фізіології людини і тварин, декан факультету біології та лісового господарства

Ольга КОРЖИК, кандидат біологічних наук, доцент кафедри фізіології людини і тварин факультету біології та лісового господарства

Оксана ІВАНЦІВ, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри ботаніки і методики викладання природничих наук, факультету біології та лісового господарства

Напрямок: Підвищення кваліфікації керівників закладів освіти, що забезпечують здобуття базової середньої освіти

Розроблено на основі: Типової програми підвищення кваліфікації педагогів і керівників (директорів) закладів загальної середньої освіти зі створення безпечного і здорового освітнього середовища в закладі освіти, від 6.09.2023 р., № 1091

Термін дії програми: з 2026 р. до 2031 р.

Рецензент:

Катерина СУХОМЛІН, доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри зоології Волинського національного університету імені Лесі Українки

Наталія ГРИЦАЙ, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри природничих наук Рівненського державного гуманітарного університету

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Забезпечення безпечних і здорових умов освітнього середовища набуває особливої значущості в умовах сучасних викликів, зокрема воєнного стану. Керівники та педагогічні працівники закладів загальної середньої освіти покликані створювати освітнє середовище, яке гарантує захист життя і здоров'я учасників освітнього процесу, їхній психологічний комфорт, безбар'єрність та інклюзивність.

Відповідно до законодавства України, безпечне освітнє середовище визначається як сукупність умов, що унеможливають заподіяння фізичної, моральної чи майнової шкоди, передбачають дотримання санітарно-гігієнічних, протипожежних, будівельних норм, вимог кібербезпеки, захисту персональних даних, безпечності харчових продуктів, а також запобігають проявам насильства, булінгу та дискримінації. Таким чином, заклад освіти має бути простором фізичної, психологічної та соціальної безпеки для кожної дитини.

Сучасні умови функціонування закладів освіти зумовлюють необхідність впровадження комплексного та ризик-орієнтованого підходу до управління безпекою. Реалізація Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища передбачає створення системи управлінських рішень, спрямованих на формування безпечної інфраструктури, організацію цивільного захисту, забезпечення психологічної безпеки, розвиток інклюзивного середовища та формування культури здоров'я.

Воєнні ризики актуалізують питання цивільного захисту, готовності до надзвичайних ситуацій, міжсекторальної взаємодії з органами ДСНС, поліції та місцевого самоврядування. Водночас зростає значення психологічної підтримки учасників освітнього процесу, впровадження травма-інформованого підходу, профілактики булінгу та формування безпечного освітнього середовища.

Окремого значення набувають питання здоров'язбереження, включаючи дотримання санітарно-гігієнічних вимог, організацію якісного та безпечного харчування, формування здорового способу життя, а також забезпечення цифрової безпеки та відповідального використання інформаційних технологій.

Зміст програми структуровано відповідно до тем Типової програми підвищення кваліфікації (наказ МОН України від 6 вересня 2023 року, наказ № 1091), із деталізацією та розширенням змісту через модульний підхід з урахуванням сучасних викликів функціонування закладів освіти, а також Методичних рекомендацій щодо розроблення типових програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників (наказ МОН від 13.10.2025 року № 1349) та методичного посібника Українського інституту розвитку освіти (УІРО) «Як розробити PROграму та курс підвищення кваліфікації» (2025 рік).

Напрямок підвищення кваліфікації: підвищення кваліфікації керівників закладів освіти, що забезпечують здобуття базової середньої освіти.

Цільова група: Програма розрахована на керівників закладів загальної середньої освіти, що забезпечують здобуття базової середньої освіти (директорів, заступників директорів). Участь у програмі передбачена для осіб, які здійснюють управлінську діяльність та відповідають за формування і реалізацію політики безпечного та здорового освітнього середовища в закладі освіти.

Обсяг (тривалість): 30 академічних годин (1 кредит ЄКТС).

Вартість навчання: 975, 00 грн.

Особливості реалізації програми: Реалізація програми здійснюється у дистанційному форматі та поєднує теоретичне опрацювання нормативно-правових і методичних засад створення безпечного та здорового освітнього середовища з практико-орієнтованою діяльністю керівників закладів загальної середньої освіти. Теоретичний компонент спрямований на формування цілісного розуміння вимог законодавства, державної політики та сучасних підходів до забезпечення фізичної, санітарно-гігієнічної, інформаційної та психологічної безпеки з урахуванням управлінських функцій керівника.

Особливістю програми є її прикладна та управлінська спрямованість, що передбачає впровадження ризик-орієнтованого підходу до організації безпечного освітнього середовища. Зміст програми реалізується через аналіз практичних кейсів (цивільний захист, дії у надзвичайних ситуаціях в умовах воєнного стану, здоров'язбереження, організація харчування, цифрова безпека, інклюзія та безбар'єрність) та прийняття управлінських рішень.

Програма передбачає виконання практичних завдань і розроблення прикладних управлінських продуктів (плани заходів, алгоритми дій, внутрішні політики та процедури, моделі реагування на ризики), що забезпечує перенесення результатів навчання у професійну діяльність керівників закладів освіти. Особлива увага приділяється міжсекторальній взаємодії, організації безпечної інфраструктури, психологічній підтримці учасників освітнього процесу та створенню інклюзивного освітнього середовища.

Форми реалізації програми: дистанційна.

Мета підвищення кваліфікації: подальший професійний розвиток керівників ЗЗСО з питань створення та забезпечення безпечного, безбар'єрного і здорового освітнього середовища.

Завдання підвищення кваліфікації:

- 1) оновити знання педагогічних і управлінських кадрів ЗЗСО щодо нормативно-правового забезпечення створення безпечного освітнього середовища;
- 2) сформувати здатність до організації безпечної інфраструктури закладу освіти та забезпечення цивільного захисту в умовах надзвичайних ситуацій;
- 3) розвинути вміння забезпечувати психологічну безпеку освітнього середовища та здійснювати профілактику негативних безпекових явищ;
- 4) удосконалити навички впровадження здоров'язбережувальних технологій і безпечного використання цифрового середовища;
- 5) розвинути компетентності щодо створення безбар'єрного та інклюзивного освітнього середовища;
- 6) сформувати здатність до планування, реалізації та моніторингу системи управління безпекою закладу освіти, включаючи організацію безпечного підвезення та мотивацію персоналу.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: загальні компетентності: соціальна (ЗК.02); професійні компетентності: нормативно-правова (А1); стратегічного управління закладом освіти (А2); здоров'язбережувальна (Г1), інклюзивна (Г2).

Очікувані результати підвищення кваліфікації: Після успішного завершення програми слухачі зможуть:

- 1) застосовувати нормативно-правові вимоги щодо створення безпечного, безбар'єрного та здорового освітнього середовища;
- 2) організувати безпечну інфраструктуру закладу освіти та забезпечувати готовність до дій у надзвичайних ситуаціях;
- 3) забезпечувати психологічну безпеку освітнього середовища та здійснювати профілактику булінгу, насильства і стресових станів;
- 4) впроваджувати здоров'язбережувальні технології та забезпечувати безпечне використання цифрового освітнього середовища;
- 5) створювати інклюзивне та безбар'єрне освітнє середовище для всіх учасників освітнього процесу;
- 6) проектувати та реалізовувати систему управління безпекою закладу освіти, включаючи планування заходів, моніторинг ризиків та мотивацію персоналу.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації: Оцінювання здійснюється за компетентнісною моделлю на основі виконання практичних і творчих завдань, спрямованих на перевірку здатності слухачів застосовувати набуті знання та вміння у професійній діяльності.

Підсумкове оцінювання включає:

- 1) виконання практичних завдань під час навчання (аналіз кейсів і нормативних ситуацій, виконання чек-листів і аудитів безпеки, участь у моделюванні дій під час НС/повітряної тривоги, тестові завдання тощо);
- 2) розроблення мініпроєкту (практичного продукту), спрямованого на покращення безпечного та здорового освітнього середовища у закладі освіти (план заходів, внутрішні політики, алгоритми дій, програми безпеки тощо);
- 3) підсумкове самооцінювання результатів (рефлексія щодо набутих компетентностей і готовності до їх практичного застосування).

Оцінювання здійснюється за компетентнісним підходом за 100-бальною шкалою та передбачає поєднання поточного і підсумкового завдання.

Структура оцінювання:

Поточний контроль – 60 балів, що включає: виконання практичних завдань (аналіз кейсів, моделювання ситуацій, розробка рішень); участь у обговореннях, груповій роботі; виконання індивідуальних завдань.

Критерії оцінювання: розуміння нормативно-правових засад – до 15 балів, здатність аналізувати ситуації та визначати ризики – до 15 балів, обґрунтованість управлінських рішень – до 15 балів, практична спрямованість і застосовність – до 15 балів.

Підсумкове завдання – 40 балів, що включає розробку управлінського продукту (план заходів / внутрішня політика / програма «Безпечна школа» / алгоритм дій).

Критерії оцінювання: відповідність нормативним вимогам – до 10 балів, комплексність (охоплення складових безпеки) – до 10 балів, реалістичність і практична застосовність – до 10 балів, структурованість, логічність, презентація – до 10 балів.

Прохідний бал: 60 балів.

Умови отримання сертифікату: слухач вважається таким, що успішно пройшов підвищення кваліфікації, якщо: набрав не менше 60 балів; виконав підсумкове завдання.

У разі невиконання зазначених вимог сертифікат не видається.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації: Документ про підвищення кваліфікації (сертифікат встановленого зразка) видається за умови виконання всіх вимог програми та успішного проходження підсумкового оцінювання (не менше 60 балів). Обсяг – 30 академічних годин (1 кредит ЄКТС).

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
Модуль 1. Нормативно-правові та управлінські засади створення безпечного, безбар'єрного та здорового освітнього середовища					
Тема 1.1. Нормативно-правове забезпечення та реалізація державної політики у сфері безпечного освітнього середовища	1		1		2
Тема 1.2. Концепція безпечного освітнього середовища та управління ризиками.		2			2
Разом за модулем 1	1	2	1		4
Модуль 2. Управління безпечною інфраструктурою та цивільним захистом					
Тема 2.1. Управління безпечною інфраструктурою та міжсекторальною взаємодією	1		1		2
Тема 2.2. Організація цивільного захисту та управління діями у надзвичайних ситуаціях		2	1		3
Разом за модулем 2	1	2	2		5
Модуль 3. Управління психологічною безпекою та профілактикою ризиків					
Тема 3.1. Психологічна безпека освітнього середовища	2				2
Тема 3.2. Психологічний супровід та травма-інформований підхід		2			2
Разом за модулем 3	2	2			4

Модуль 4. Формування безпечної поведінки та здорового способу життя					
Тема 4.1. Здоров'язбережувальні технології в освітньому процесі	2				2
Тема 4.2. Формування культури здоров'я та безпечної поведінки.		2			2
Разом за модулем 4	2	2			4
Модуль 5. Управління інклюзивним та безбар'єрним освітнім середовищем					
Тема 5.1. Інклюзивне та безбар'єрне середовище	2		1		3
Тема 5.2. Забезпечення доступності в умовах кризових ситуацій		2			2
Разом за модулем 5	2	2	1		5
Модуль 6. Управління здоров'язбереженням та цифровою безпекою					
Тема 6.1. Санітарно-гігієнічна безпека та профілактика захворювань.	1	1			2
Тема 6.2. Цифрова безпека та кібергігієна.	1		1		2
Разом за модулем 6	2	1	1		4
Підсумкові заходи (разом за модулем 1-6)				4	4
Усього	10	10	6	4	30

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Модуль 1. Нормативно-правові та управлінські засади створення безпечного, безбар'єрного та здорового освітнього середовища

Тема 1.1. Нормативно-правове забезпечення та реалізація державної політики у сфері безпечного освітнього середовища. Нормативно-правові документи, що регламентують створення безпечного освітнього середовища та забезпечення рівних, належних і безпечних умов здобуття освіти. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища та Концепція безпеки закладів освіти. Чинники, що зумовлюють актуальність безпекової політики на рівні держави, громади та закладу освіти. Управлінська автономія закладу освіти та роль керівника у формуванні внутрішньої системи забезпечення безпеки. Моделі організації освітнього процесу в умовах надзвичайних ситуацій.

Тема 1.2. Концепція безпечного освітнього середовища та управління ризиками. Складові безпечного освітнього середовища (фізична, психологічна, соціальна, інформаційна безпека, інклюзивність). Ризик-орієнтований підхід до управління безпекою закладу освіти. Ідентифікація, оцінювання та моніторинг ризиків. Система раннього виявлення загроз та реагування на них. Формування внутрішніх політик і процедур безпеки.

Практичне завдання: аналіз локальних документів та ухвалення управлінських рішень щодо їх удосконалення.

Модуль 2. Управління безпечною інфраструктурою та цивільним захистом

Тема 2.1. Управління безпечною інфраструктурою та міжсекторальною взаємодією. Інфраструктура закладу освіти: складові, взаємозв'язок та вимоги до безпечності. Архітектурна доступність та безбар'єрність. Облаштування захисних споруд (укриттів), евакуаційних маршрутів, запасних виходів. Організація безпечного підвезення учнів і педагогів. Забезпечення мінної безпеки та інформування учасників освітнього процесу. Міжсекторальна взаємодія із службами ДСНС, Національної поліції, органами місцевого самоврядування та соціальними інституціями.

Тема 2.2. Організація цивільного захисту та управління діями у надзвичайних ситуаціях. Алгоритми дій у надзвичайних ситуаціях (повітряна тривога, пожежа, мінна небезпека, загроза нападу тощо). Система оповіщення та евакуації. Кризове управління та роль керівника у прийнятті рішень. Організація навчання, інструктажів і тренувань персоналу та учнів. Формування готовності закладу освіти до функціонування в умовах воєнного стану.

Практичне завдання: моделювання управлінських рішень у надзвичайних ситуаціях.

Модуль 3. Управління психологічною безпекою та профілактикою ризиків

Тема 3.1. Психологічна безпека освітнього середовища. Формування безпечного психологічного клімату в закладі освіти. Попередження та протидія булінгу, насильству, девіантній поведінці. Система раннього виявлення соціально-психологічних ризиків. Посилення безпекових практик через взаємодію з правоохоронними органами.

Тема 3.2. Психологічний супровід та травма-інформований підхід. Організація психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах стресу, війни та кризових ситуацій. Трансформація діяльності психологічної служби в умовах воєнного стану. Сучасні методики психологічної підтримки, базові психологічні втручання та самопомога. Взаємодія з фахівцями психологічної служби.

Практичне завдання: аналіз кейсів та розробка управлінських рішень щодо забезпечення психологічної безпеки.

Модуль 4. Формування безпечної поведінки та здорового способу життя

Тема 4.1. Здоров'язбережувальні технології в освітньому процесі. Організація безпечних умов перебування та навчання у закладі освіти.

Раціональна організація освітнього процесу, профілактика перевтоми. Формування культури рухової активності. Впровадження програм з безпеки життєдіяльності, домедичної допомоги та психологічної підтримки. Особливості організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання.

Тема 4.2. Формування культури здоров'я та безпечної поведінки. Формування здорових звичок та безпечної поведінки учнів. Партнерство «заклад освіти – сім'я – громада». Організація системного навчання учасників освітнього процесу з питань безпеки. Професійний розвиток педагогів у сфері безпеки та здоров'язбереження.

Практичне завдання: розробка управлінських рішень щодо формування культури здоров'я.

Модуль 5. Управління інклюзивним та безбар'єрним освітнім середовищем

Тема 5.1. Інклюзивне та безбар'єрне середовище. Архітектурна, освітня, інформаційна та соціальна доступність. Створення безбар'єрного фізичного простору (пандуси, підйомники, освітлення, шумоізоляція тощо). Організація інклюзивного навчання та ресурсне забезпечення (нормативне, методичне, матеріально-технічне). Надання психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг. Управлінські дії керівника щодо створення безпечного, безбар'єрного та інклюзивного середовища.

Практичне завдання: розробка управлінських рішень щодо створення інклюзивного середовища.

Модуль 6. Управління здоров'язбереженням та цифровою безпекою

Тема 6.1. Санітарно-гігієнічна безпека та профілактика захворювань. Санітарно-гігієнічні вимоги до освітнього середовища. Профілактика інфекційних і неінфекційних захворювань. Біобезпека та організація медичного супроводу учнів і працівників. Формування системи здорового харчування. Особливості забезпечення здоров'язбереження в умовах надзвичайних ситуацій.

Тема 6.2. Цифрова безпека та кібергігієна. Ризики цифрового середовища (контентні, поведінкові, комунікаційні, ризики для здоров'я). Кібербулінг та його профілактика. Захист персональних даних. Безпечне використання Інтернету. Формування цифрової культури учасників освітнього процесу та організація роботи закладу освіти щодо запобігання цифровим загрозам.

Практичне завдання: аналіз кейсів і розробка алгоритмів управлінських рішень.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

1) аналіз локальної нормативної документації закладу освіти та підготовка пропозицій щодо вдосконалення внутрішніх політик і процедур забезпечення безпечного, безбар'єрного та здорового освітнього середовища;

2) оцінювання стану безпекової інфраструктури закладу освіти (укриття, евакуаційні шляхи, доступність, безпечний простір) та визначення управлінських рішень щодо її вдосконалення;

3) моделювання алгоритмів дій у надзвичайних ситуаціях (повітряна тривога, пожежа, евакуація, інші загрози) із визначенням ролей і відповідальності учасників освітнього процесу;

4) розроблення інформаційно-методичних матеріалів (пам'ятки, інструкції, алгоритми дій) для учнів, педагогів і батьків щодо безпечної поведінки;

5) обґрунтування моделей міжсекторальної взаємодії закладу освіти зі службами ДСНС, Національної поліції, органами місцевого самоврядування та соціальними інституціями;

6) аналіз педагогічних і управлінських ситуацій та розроблення рішень щодо забезпечення санітарно-гігієнічних умов, профілактики захворювань і впровадження здоров'язбережувальних технологій;

7) аналіз організації шкільного харчування та формування пропозицій щодо підвищення його якості та безпечності відповідно до сучасних вимог;

8) аналіз кейсів цифрових ризиків (кібербулінг, небезпечний контент, цифрова залежність) та розроблення алгоритмів управлінського реагування;

9) моделювання управлінських рішень щодо створення інклюзивного та безбар'єрного освітнього середовища, забезпечення доступності та підтримки здобувачів освіти з ООП;

10) аналіз кейсів булінгу та кризових ситуацій і визначення алгоритмів психологічної підтримки учасників освітнього процесу з урахуванням елементів травма-інформованого підходу;

11) розроблення та презентація власного управлінського продукту (план дій, програма «Безпечна школа», внутрішня політика, модель управління ризиками) щодо створення безпечного освітнього середовища.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1) опрацювання нормативно-правових і методичних документів у сфері створення безпечного, безбар'єрного та здорового освітнього середовища;

2) аналіз освітнього середовища власного закладу (визначення сильних сторін і ризиків у сфері фізичної, психологічної, цифрової безпеки та здоров'язбереження, формулювання пропозицій щодо вдосконалення);

3) підготовка пропозицій щодо удосконалення внутрішніх політик, організації безпеки та здоров'язбережувальної діяльності закладу освіти;

1) рефлексивний звіт щодо результатів навчання та можливостей впровадження набутих знань і практик у професійній діяльності.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Безпечний інтернет у закладах освіти: затверджено рекомендації щодо фільтрації контенту. URL: https://znayshov.com/News/Details/bezpechnyi_internet_u_zakladakh_osvity_zatverdzheno_rekomendatsii_shchodo_filtratsii_kontentu
2. Державний стандарт базової середньої освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti>.
3. Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2126-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20>
4. Про деякі питання організації освітнього процесу в умовах воєнного стану: Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.03.2022 № 274. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-deyaki-pitannya-organizaciyi-zdobuttya-zagalnoyi-serednoyi-osviti-ta-osvithogo-procesu-v-umovah-voyennogo-stanu-v-ukrayini>
5. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 545.
6. Про затвердження протиепідемічних заходів у закладах освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.09.2021 № 9.
7. Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти: Наказ Міністерства охорони здоров'я України. від 25.09.2020 № 2205.
8. Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 № 2205. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20>
9. Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища в Новій українській школі: Указ Президента України від 25.05.2020 № 195/2020.
10. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
11. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
12. Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти: розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.04.2023 № 301-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2023-p>
13. Рекомендації щодо створення безпечного освітнього середовища та попередження булінгу: Лист Міністерства освіти і науки України від 14.08.2020 № 1/9-436.